

2.1 – עצמת ההתמודדות

- א. חידושי הריטב"א
- ב. פירוש על כמה אגדות – הגר"א, עמ' כ'.
- ג. חידושי אגדות למהר"ל, ח"ג עמ' פז.
- ד. חידושי אגדות למהרש"א.
- ה. אמת ליעקב, עמ' 61.
- ו. ילקוט הגרשוני, ח"ב עמ' קד.
- ז. חת"ס סופר.
- ח. מאמרי הראי"ה, ח"ב עמ' 422.

וראה עוד:

- בן יהודע ד"ה בן גלא לגלא, פירוש ע"ד הסוד.
- חידושי אגדות מהר"ל, ח"ג עמ' פה-פז. משמעות המספרים והפרטים.
- יד יוסף על "עין יעקב", על גאווה המביאה לכעס.
- חידושי הגאונים על "עין יעקב", עמ' עא, ד"ה עוד, חומר וצורה.
- עוללות אפרים, ח"ב עמ' תרכ"א. רווח בין הצרות.
- ליקוטי מוהר"ן יג, בעניין נפש ושכל.

1.1 א. חידושי הריטב"א

והא דאמרינן בין גלא לגלא ארבע מאה פרסי. שנראה למראית העין שיש מרחק זה ביניהם, ופרסאות [אלן] הן מפרסאות שבים שיש עשרים פרסאות בפרסה של יבשה.

ורומיא דגלא שהוא עולה ונגבה בים. שיעור זה קודם שישקוט, וזה קרוב מאד.

וזימנא חדא דלינן גלא תלת מאה פרסאות. כלומר שדחפם לפנים בים שיעור זה, וכל שנכנס יותר בים הוא חשוב עולה ונגבה, כי הים באמצעיתו עולה ונגבה וסמוך (לים) [ליבשה] הוא שפל, ולכך נקראים יורדי הים באניות⁵, ואלו השליכם הגל הרבה לפנים עד שקרבו מאד לכוכב הקוטב הצפוני עד שהיה נראה להם גדול כשיעור שהזכירו והרגישו⁶ בחומו כי חום גדול יש לו.

ורמי ליה קלא גלא. פירוש השר שלו. וכל זה הענין להזכיר נפלאות ה' בים שהוא גבוה באמצעיתו ואינו יורד כשפתו לשטוף העולם.

4 לפנינו: תלת. 5 תהלים קז, כג. 6 בע"י: והרגישו כדומו כי רום גדול.

1. ב. פירוש על כמה אגדות, הגר"א

בין גלא לגלא תלת מאה פרסא. דע כי כל הגלים הם צרות המתרגשות לבוא בעולם כמו כל משבריך וגליך עלי עברו (תהלים מב, ח), והם שלוחי השטן,^א וראשיהם הם י"ב נשיאים, כל אחד מושל חודש אחד (ל"מ), ובכל יום ויום הולך ומתגבר תמיד שאין לך כל יום ויום שאין קללתו מרובה מחבירו (סוטה מט א'), וכמ"ש בעובדיה, זדון לבך השיאך אם תגביה כנשר כו' (עובדיה א, ד),^ב ושיעור הילוכו הוא שלוש מאות פרסה, בכל יום עשר פרסאות (פסחים נד א'), ובחודש שהן שלשים יום גומר מהלכו תלת מאה פרסה, כי הילוכו אינו אלא כפי הילוך בני אדם בעוונותיהם, כך הם מתגברים ומתרוממים בעו"ה למעלה.

וזהו אומרו בין גלא לגלא תלת מאה פרסי, כלומר משיתחיל ממשלת האחד עד תחלת ממשלת הגל השני.

ורומא דגלא תלת מאה פרסי כנ"ל,^ג כמ"ש מרום שבתו אומר וכו'^ד (עובדיה א, ג).

זמנא חדא הוה אזלינן באורחא ודלינן גלא כו'. פ"י, ענין התרוממות הגלים והצרות באים מגאוה' שמתחילה היצר מגביה את לב האדם ואח"כ שוברו כמ"ש לפני שבר גאון (משלי טז, יח). והענין הוא, כשמתחיל האדם לילך בדרך הטוב והמסילה העולה בית אל,^ה אז יתרומם ויתגאה לבו מיד.

^ה ואמרו בזה על פסוק וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום ודרך רשעים באפילה לא ידעו כמה יכשלו (משלי ד, יט), מה שהזכיר אצל רשעים דרך ואצל צדיקים אורח, מפני שדרך רשעים כבושה, ליסטים כמותם כבושה^ו לא כן אורח צדיקים (זכר ח"ג פח א'), אי אפשר להשיג דרך החיים ברגע אחד, אלא כאור נגה הולך ואור עד נכון היום.

וזהו אמרו זימנא חדא. נחותי ימא סיפרו לו, שכל ימיהם היו בים ומצולות

א כבב"ב סז א': הוא היצה"ר הוא המה"ם הוא השטן.

ב כנר' מוכיח מהפסוק הזה שתכונת הרע להתגבר תמיד.

ג פי' כי הגל מתרומם כפי ערך הילוכו וכמו שהילוכו עשר פרסאות ליום שהוא מהלך אדם ליום, כך התרוממותו, נמצא שלסוף שלשים יום מתרומם שלוש מאות פרסה.

ד סה"פ: מי יורידני ארץ.

ה מפרש עכשיו שהגאוה גורמת לאדם לדמות שהוא צדיק גמור.

ו כנ"ל שכת השטן תלוי בהילוך בני אדם בעוונותיהם.

ז ע"פ שופטים כ, לא, פי' כשעולה ברוחניות.

ח כאן בא לבאר המלה "אורחא" שבמאמר רבנ"ח.

ט ע"פ עירובין נג ב', פי' רשעים אחרים כבר הלכו בדרך זו.

עוה"ז, פעם אחת התחיל לילך בדרך הסוב, והגביהו אותו שלוחי השטן בגאות לבבו.

עד דחזינן מרבעתא דכוכבי זוטא. מפני שישראל נמשלו לכוכבים, כמ"ש כי נפל תפול לפניו (אספרו, יג), דרש ר' יהודא ברבי אלעאי שתי נפילות אלו למה מלמד שאמרו לו אומה זו משולה לעפר ונמשלה לכוכבים, כשהן יורדין יורדין עד עפר וכשהן עולין עולין עד לרקיע (מגילה טז א'), וכ"ש הצדיקים שנאמר ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד (ויאל יג, ג), ונרמה לנחות ימא הקטן שכנו גדול מאוד.

הוי כמבזר ארבעין גריוי בזרא דחרדלא. כמ"ש א"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור (ישעיה לג, כ), כל העוסק בתורה וגמילות חסדים זוכה לנחלת שני שבטים וכו' (נ"ק יז א'), ולכאורה בפשטא דקרא וכן בדרשא מלת כל הוא מיותר [ד]ה"ל זורעי על מים.

ונראה שתורה נמשלה למים מפני שמטהרת את האדם כמים כמו שאמרו, ואמר רב חמא (בר חמא) בר חנינא למה נסמכו אהלים לנחלים דכתיב כנחלים נסיו כגנת עלי נהר כאהלים נסע ה' (זכמלכר לז, ו), לומר לך מה נחלים מעלים את האדם מטומאה לטהרה אף אהלים מעלים את האדם מכף חובה לכף זכות (זכמלכר טז א') ולפעמים עולה ברעתו של אדם תיכף כשמתחיל האדם ללמוד הוא נטהר, והיצה"ר כבר נפרד ממנו, לכך נאמר על כל מים, כמו שמים אינן מסהרין אלא בארבעים סאה, מים שכל גופו עולה בהם (פסחים קט א'), כך בתורה עד שכל גופו יוכתש, כאמרם (ג)משל לחרדל, מה חרדל מר ואינו יכול לאכול אלא ע"י כתישה (מנחותא כלאקית ז, שמלמה חרדל לילה"ר), כן התורה מתשת כחו של אדם, כמו שאמרו רז"ל למה נקרא שמה תושיה שמתשת כחו של אדם (סנהדרין טו ב'), וכן דרשו על שמן זית וך כתיב (מנחות נג ב').

וזהו אמרם כמבזר ארבעין גריוי ביזרא דחרדלא, [ב]חרדל רמזו על כתישת מרירת היצר בעול התורה, וחובל שמן של היצר מפני עול התורה,² וארבעים גריוי הוא שיעור של מי טהרה, והתורה נמשלה למים.

ואי דלינן טפי הוי מקלינן מהבליה. כי סופו ומדריגה העליונה של הגאווה

היא מדת הכעס, ואמרו כל הכועס שכונה מסתלקת ממנו (פסחים סו ב' ע"ג), ואמרו בתענית האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא דרתחת ביה (תפנית ד א'),³ וזה אומרם ואי דלינן טפי במדת הגאווה, היינו נשרפין מאש הכעס.

ורמי ליה גלא קלא וכו' שבקת מידי דלא שטפת ניתי אנא ונאבדיה. פי', כשמתחיל הגל למשול אמר ליה לגל שעבר, כלום הנחת לשום אדם שלא הפכתו לרע.

א"ל פוק חזי גבורתיה דמריך דאפילו כמלא חוטא דחלא לית דעבר. מפני שהצדיקים נמשלים לחול שעל שפת הים כמו שאמרו, רבי יהודא נשיאה רמא דשורא אדרבנן א"ל רשב"ל רבנן לא צריכי נסירותא⁴ דכתיב אספרם מחול ירבון [וכו'] (תהלים קל"ט, יח) אלא אלו מעשיהן של צדיקים שאספרם מחול ירבון⁵, וק"ו ומה חול שמועט מגין על הים מעשיהם של צדיקים שהם מרובים על אחת כמה וכמה (נ"ב ז ב', ע"ג), ואמרו א"ר אסי יצה"ר בתחלה דומה לחוט של בוכיא וכו' (סוכה נב ב'), אבל הצדיקים אינם מניחים להתפתות מהיצר אפילו כחוט.

ואמרו (בברכות) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום והקב"ה עוזרו (סוכה טז, ע"ג), וזה אמרו פוק חזי גבורתיה דמריך.

שנאמר האותי לא תיראו נאום ה' אם מפני לא תחילו אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו (יחזקאל ט, כג). פי' מדוע לא תיראו ממני, ואם תאמרו יצה"ר אינו מניח אותנו, והלא שמתי חול גבול לים, בצדיקים איננו שולט אפילו כחוט של בוכיא.⁶

וספור של רבב"ח זה הוא על מדת הגאווה [ש]סופו מדת הכעס, וסדר אותו על סדר הפסוקים, הספור הראשון על פסוק ויאמר ויעמד רוח סערה (תהלים קז, כה), שהוא משבר ומטבע לספינה כמ"ש בפירוש יונה, ויהי הסער והאניה חשבה להשבר כו' (יונה א, ה, ובהג"א טז) וע"ש, וספור השני על פסוק שאחריו, ותרומם גליו וכו' (מ"פ תהלים טז).

1. ב.

פירוש על כמה אגדות, הג"א (המשך)

י פי' אע"פ שהוא נראה קטן כשהוא בינינו, הוא גדול מחמת צדקותו.

יא פי' דברי תורה, הנלמדים באהלה של תורה.

יב ע"פ ישעיה י, כו, פי' שכח התורה כותש את היצר, וע"י סנהדרין צד ב'.

יג פי' התלמיד חכם שכועס הוא משום התורה הבוררת בתוכו. הג"א נגר' מפרש שהוא כועס מפני שמתגאה בתורתו.

יד פי' רבי יהודה נשיאה הטיל מס להוצאות חומת העיר על החכמים, א"ל רשב"ל, חכמים אינם צריכים שמירה.

טו כג' הע"י. פי' שהקב"ה סופר את מעשיהם של צדיקים והם יותר מחול.

טז שם: יצה"ר בתחילה דומה לחוט של בוכיא (טכניס) ולבסוף דומה כעבותות העגלה. פי' משחוזרים על העבירות קשה לשבור את ההרגל.

יז פי' ע"י עזרתו של הקב"ה ('גבורתיה דמריך') אין יצה"ר שולט אפילו על חוט (אפילו מקצת שליטה), מפני שהחול (הצדיקים שאינם מניחים להתפתות כלל) עומד נגד הים (היצה"ר).

1. א. חידושי אגדות למהר"ל

כלל הדבר אשר בא להודיע במאמר הזה כי הגל מצד מהותו המופשטת הוא מתרומם נבדל מן הארץ, ולכך הכוכב אין מתיחס אל הגל כמו שהוא מתיחס אל הארץ, כי אל הארץ דוקא מתיחס בתכלית הקטן ואל הגל מתיחס בשעור שלם. ומ"ש שהגל אומר לחבירו מי שבקת מידי ר"ל כי מצד הים ראוי היה שיהיה מכסה הארץ ולכך הגל אומר לחבירו, ר"ל כי אין מצד הגל האחד להחריב העולם, ומ"מ מצד כלל הגלים ראוי החורבן לגמרי ולפיכך אם השאיר הראשון יחריב השני ואם ישאר השני יחריב הג' עד שהכל חרב. ובספרי (ריש האזינו) שגזרתי על הים ואמרתי עד פה תבא ולא תוסיף ולא עוד אלא שמצטער ואינו יודע מה לעשות כענין שנאמר יהמו ולא יוכלו ע"כ, וכל זה כי מצד עצם הים ראוי שיהיה מכסה הארץ רק כי הוא יתברך גזר בחכמתו, וזהו שמצטער שלא יוכל לכסות הארץ והוא ההתרוממות עצמו שישלים כמו שבארנו. ועיקר הדבר (ושורו) [ושרשו] מש"ה (בראשית א') יהי רקיע בתוך המים שהרקיע הוא בתוך המים ומוזה יודע לך התרוממות הגלים עד הרקיע ששם מקומם. וכל ענין זה מצד עצם צורת הים כמו שאמרנו.

1. ד. חידושי אגדות למהרש"א

אמר רבב"ח אישתעו לי נחותי יפא. הם יורדי ים הגלות פן גלגל לגלגל היט פן צרה לצרה וכל רשע שנתגלגל על ישראל עד שח שי אחריו נפן שיעורו כפי מזלו שיעור המזל לי יום שהוא ג' מאות פרסי מהלך אדם בימי כל יום כמו שצ"ע צל א' פרעה שהיה מזלו טלה ומזל נ"ז אריה ואמר רימא דגלגל ג' מאות פרסי רמז למלכות אדום שיש לו ג"כ מזל בשמים ושר של עשו וממסכה מלכותם הרבה מכל הגליות ואמר חדא זימנא היה אזלנא כו' ע"פ מ"ש פ"ק דע"ז ידן ל"ב קרבי עבדי רומאי צהדי יונאי ולא יכלינאו להו עד דשפתינאו לישראל צהדינאו והכי אצני צהדינאו אי מינן מלכי כו' מיניכו אפרכי כפו להו כ"ו שנין קמו צהימטתהו מכאן ואילך אשחטעזו צהו מעיקרא דרוש נסעה ונלכה ואלכה לנגדך ולפסוק דרוש טזן יעבר נא אדומי לפני עבדו ביארו כי מלכות רומי שהיא אדום אין לה ממשלה כ"א לפי זכות וחובת ישראל כמו שנאמר טזן והיה כאשר חרד וגו' ולאום מלאום וגו' ולזה אצני צהדינאו אי מינן מלכי כו' ששפיהן שנין צמעלה א"א ולכן הוטרבו להשחטף צהדינאו ישראל לננח הימים וע"פ מ"ש ידן כי מעשה אצנת סימן לבנים שאמר עשו ואלכה לנגדך צה להשחטף עם יעקב לננח הימים אך יעקב ראה שא"כ ח ואסור להשחטף עם העבד כוכבים אלא כ"א ישעבד צחצחו שיעבד גמור דכתיב ידן ורב יעבד לעיר שאין לו הכרע וע"כ אמר לעשו יעבר נא אדומי לפני עבדו לפני צמנן שיהיה עשו קודם האדון ועקב העבד ואח"כ יהיה יעקב האדון ועשו העבד כדאמרין צב"ר יטן מי תופס אחריו א"ל ואח"כ ילא אחיו והוא שאמר דמעיקרא אזלינא צחצחא בשוה כמ"ש בן ואלכה לנגדך ודליק גלגל של רומא למר לנו אי מיניכו דהייט דבברי עשו עד דחזקן כו' הוא כפי שראה יעקב הגלות ואמר לו יעבר נא אדומי לפני וגו' ולא רצה להשחטף עם העבד כוכבים כי מרענתי דטכנא זוטא כי מזלו קטן שנקטנים דכתיב כאן הנה קטן צגרים נתחין אצל לפי חוסת ישראל ראה מלכותו נמשכת והיה כי מסר כו' דימה הצרות והגלות המפחרין בכל דור ודור לאין מספר לפיכך מ' גריד דחרדלל שהוא דבר מר לאכול כמו שהצדיקים זורעין לזקה כן הרשעים זורעין דבר מר צעולם כמ"ש בן זורע עולה יקצר ואי היה דליק טפי לישחף עמהן היה מקליטן מהצליה ח"ו הייט כלים צגלות כמ"ש צחורק צח שי שלג היו רזין להיות נכנע ולהיות עבדים ע"ז נחרב הצית אצל הצוחיטו אח"כ נכנע לעשו לעבד דברי יעקב אצני וכמ"ש צריב"ז בן והרבה מחכמי ישראל שנתרעו להיות נכנעים לטיטוס וסה היה להם הצלה וריות מעט צגלותיטו זה המר: ואמר רבא צ"ה ג"א ק"א צחברתה בר. כמ"ש בן תהום אל תהום קורא גו' בכל דור ודור עמדו עלינו כו' והוא כמ"ש צמדנש ילמדנו דלפיל בהן שאין גל שי למד מן הראשון כן הרשעים אין למדן משלפיהם וצאים כ"א לנלות ולשטף את העולם ישראל ואמר פוק חזי צחצחא כו' כדאמרין בן האל הגדול הגסר הרי גסרתו שמייל שה אחד בן ע' וצאים ולזה אמר מלא חוט חלא כו' הם הצדיקים שנמשלו לחול והם מליקן את הדור כדאמרין צפרק קמא בן אספרס מחול וגו' אלא הכי קאמר אספרס מעשיהם של צדיקים מרובין על אחת כמה וכמה שנגיעים וק"ל:

ידן דף ח ע"ב. טזן בראשית לג, יד. טזן בראשית כז, מ. ין מדרש רבה יא, ג ובסוטה דף לד ע"א. יחן בראשית כה, כג. יטן תולדות פרק סג. כן בראשית לג, יב. כאן ירמיהו מט, טו ובעובדיה א, ב. כבן משלי כב, ח. כגן גיטיק דף נו ע"ב. כדן תהלים מב, ח. כהן מדרש תהלים ב. כו' יומא דף סט ע"ב. כזן דף ז ע"ב.

1. ה. אמת ליעקב

שם אמר רבה בצ"ח אישחפי לי נחותי ימא בין גלא לגלא תלת מאה פרסי ורומא דגלי תלת מאה פרסי זימנא חדא הוי אזלין באורחא ודלין גלא עד רחוקין בי מרבעתא דכוכביא זוטא דהוי כמבור ארבעין גריו ביזרא דחרדלא ואי דלין טפי הוי מקלין מהבלא ורמיא לה קלא גלא לחברתה ואמרה לה חברתי אי שבקת מידי בעלמא דלא שטפת דניתי אנא וגחורב וכו'. ונראה לפרש דהנה המהרש"א כתב דמכנה המזל בשם שלש מאות פרסי שסיבוב המזל הוא כל חודש שהוא למ"ד יום ומהלך כל יום הוא עשרה פרסי ולמ"ד פעמים עשרה הוא ג' מאות וכתיב (משלי טו) וגם רשע ליום רעה היינו כמבואר ביערת דבש שבאו זמן הגלות והחורבן לישראל היה בעת ששימשו המזלות לרעה וראה ברוח הקודש שאין שני מזלות רעים משמשים זה אלל זה ויש הפסק בין מזל רע למזל רע ע"כ מזל טוב הוא מפסיק בין מזל רע למזל רע וזהו שאמר בין גלא לגלא שלש מאות פרסי היינו שבין מזל רע לחבירו יש ע"כ מזל טוב ורומא דגלא תלת מאה פרסי היינו שהלרה ממשיך כל ימי משך שימוש מזל הרע זימנא חדא הוי אזלין באורחא ודלין גלא היינו שראה ברוח הקודש שבעיקבא דנושיחא יהיה לרה גדולה מחמת שיהיה שימוש מזל הרע מאוד ודלין הוא מלקוח דל שנעשיתו ברוע המזל דליים עד למאוד. עד רחוקין מרבעתא דכוכבא זוטא דהוי כמבור ארבעין סאה דחרדל סהן מר מאד וידוע שהעונש נמשל לסאה דכתיב (ישעיה כז) בסאסאה בשלחה תריבנה אמר שהסאה שמודרין בו הפורעניות היה קשה מאד כארבעין גריו דחרדלא והא דנקט מספר ארבעין מפני שהמלקות הוא במספר ארבעים אי נמי לטהרם מעונות הוי כמו לטהר מסומאה ומיני טבילה באש כמבואר בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות שטבל באש ע"ש וכתיב (במלאכי ג' יב) כי הוא באש מלרף וישב מלרף ומטהר כסף ואש הוא אש הפורעניות ומחמת שהטהרה במים הוא מ' סאה ולכך הוא ממשיך טהרה מעונות למ' סאה גריוא דחרדלא ואי דלין טפי הוי מקלין מהבלא היינו שראה שהפורעניות גדולה כל כך עד שאם היה חם ושלום נותקיימות יותר מטעם היה מגיע עד כלה רק שהקב"ה סמוך ללרה הגדולה מביא הגאולה לעולם. ורמיא ליה קלא גלא לחברתא היינו שכל העכו"ם המזירים לישראל העמידים זה אתר זה רולים לכלות מה שנשאר מה שהשאירו הראשונים רק שהקב"ה שם חוק וגבול ואינם יכולין לעבור חוקו כמו ששם חול להים ואינו יכול לעבור את חוקו :

1. ו. ילקוט הגרשזוני

שם ורמיא לה גלא קלא לחברתה מי שבקת מידי בעלמא דלא שטפתיה וניתי אנא וכחציה איל פוק חזי גבורתיה דמריך דאפילו כמלא חוטא דחלא לית לעבר שכלי האוהי לא תיראו נאם ה' וגוי אשר שותי חול גבול לים וגוי — כחצ צקי דצרי שאול להגאון מלצוב ז"ל: הענין לפענ"ד קוצצ הולך על האכסים המוצים צקניים המדומיים וחושצים כי בכחם החזקה ועולם ידם עשו להם החיל הזה, והם לא ידעו כי חק ולצא לאכוס עד כמה יהיה ונהלכו וכמה יתנשא ועד פה יצא, ומי לנו גדול כהים הגדול אשר מלד עולם מימינו יכול לשטוף כל עפר הארץ אף כי החול הדק, ובכ"ז הקב"ה עשה לו גבול עד פה תצא, וזה רמז על כל ההלכות הזמניים וצזה מבואר המאמר והצן עכ"ל העהור :

1. ז. חזתם סופר

ורמי לה גלא קלא לחברתה חזירתי שבקת מידי בעלמא דלא שטפתיה דניתי אנא ונאצדי, אמרה לה פוק חזי גבורתא דמריך מלא חוטא חלא ולא עברי וכו'. והכוונה לענינו, גלי הים הגלות המה המלכויות שכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו ולל א' מתברך בלצבו לאמור הראשונים לא ידעו להכחיד עם בזוי ושסוי הלזו ואנא ידענא ולא יכולי, אטפי' שרוב המזות אינם נובגים והחורה גם היא נשכחה ואזלת יד עיזדי ה', מ"מ בזכות המטע החורה אשר לפנינו הקב"ה לא יעזבונו בידם והלרות העוברות ראשינו ממחרים גאולתנו, וזהו משל למלא חוטא דחולא שסביב לים מצלי נוחן לו מקום לעבור היבשה ולהפין פני תבל, וכן אמרו חז"ל פ"ק דבבא בתרא [ז' ע"ג] דהאדוקים נמשלים לחול שסביב לים ע"ש *.

כבר אמרנו שהגלים הרוצים להטביע הספינות שהולכות בים, ומבקשים להשחית העולם, הם כוחות הטומאה המתפרצים מאדוניהם ומבקשים לאבד את העולם. והנה זה לעומת זה עשה האלהים, וכוחות הקדושה לפרטיהם כמו־כן כוחות הטומאה הנוגדים אותם, כענין י"ב שבטי י"ה ושנים עשר נשיאים לבית ישמעאל, וכמש"כ ייצב גבולות עמים למספר בני ישראל' (דברים לב ח). והנה מחנה ישראל תלת פרסי (סנהדרין ה. ב), והוא בעשיה. ונודע שעשיה סוד אחדות, ויצירה עשרות, ובריאה מאות, כי כל מה שיתעלו הדברים בקרבנם לשרשם כן הוא גודל אורם וריבוי זיום ותפארתם. ע"כ בכריאה, שהוא מקום נשמותיהם של ישראל, הוא שיעור מחנה ישראל תלת מאה פרסי, א"כ ג"כ זה לעומת זה ספי' הסט"א וכוחותיהם תלת מאה פרסי, אמנם נודע שהרשעים הם בפירודא, וכמש"כ בעשו' נפשות' (בראשית לו ב) כי יתפרדו כל פועלי און, והשי"ת לא יניחם להתחבר, ע"כ בין כל בחינה מהם יפסיק כח הקדושה, שלא יתחברו יחד לטשטש העולם. וז"א בין גלא לגלא תלת מאה פרסי, כי הקדושה הכללית של כל מחנה ישראל מפסקת ביניהם, ומעכבת על ידם שלא יצליחו ולא יחרוך רמיה צידו, ורומא דגלא תלת מאה פרסי, שזהו שיעור רוממותו וקומתו בשורשו. והנה כוחות הרע רוצים לצוד נפשות ישראל, אותן הנשמות העשוקות הנופלות בידם, ועי"כ יבוא להם שפע וקיום, ואמר זימנא חדא הוה אזלינן באורחא, לא אמר אזלינן בספינתא, שהכונה על לא נחת בים החכמה, כי להבחין עניני הסט"א אין צריך לים החכמה, כי הם בתכלית השפלות נגד הקדושה, ובחינותיהם יתחילו אחרי כל מעלות הקדושה, ונמצא ששם במקומם אין המקום מלא דעה כמים לים מכסים, רק אזלינן באורחא במקום שהנהר נחרב ויבש, לדעת ענינם וכוחותיהם, וחזינן מרבעתא דכוכבא זוטא, כי ישראל נמשלו לכוכבים (במד"ר ב יא), והשיג מעלת נפש א' מקטני ישראל שנשכו ע"י הקליפות, וראה כי ממנו להם די שפע וקיום כל בחינותיהם, כי נודע שהכוחות הרעים נמשלו לדבורים, וכמש"כ 'וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדבורים' (דברים א מד), וכה"א 'סבוני כדבורים' (תהלים קיח יב), וכדחז"ל שהדבורה מתה בנשיכתה (תנחומא שלח), כמ"כ עליהם נאמר 'אשר שלט האדם באדם לרע לו' (קהלת ח ט), כי עי"ז המה כשלו ונפלו, רק שהם שמחים בהצלחתם לשעתם, והחרדל הוא מזון לדבורים כדחז"ל בפ' לא יחפור (ב"ב כה. ב) הרחק דבוריך מחרדלאי שהן באות ואוכלות לגלוגי חרדלאי, וכלל כוחות הרע המה ד' מדרגות, כנגד ד' מעלות אבי"ע, וכנגד חו"ב תו"מ כנודע, וראה שע"י נפש קטן מישראל יש להם מקום שפע לכל מחנותיהם, דהיינו כמבזר ארבעים גריווי בזרא דחרדלא, נגד כל ד' בחינותיהם, שכל אחד כלול מעשרה, ואע"פ שמתחילה דיבר במאות, מ"מ כשבא לדבר נגד בחי' הנפש הנופלת בידם, אין הנפילה לנשמה שהיא בכריאה כי שמה לא תגיע יד זרים, והוא סוד היין המשומר (ברכות לד. ב), רק ביצירה, שהוא סוד טו"ר, שמה יוכלו לקנן ולהשליך חכה, וז"ס היכל מלך, כי מלך הוא בחי' ז"א המקנן ביצירה, ומכש"כ כשרוצים לחוטפו למזון להם, ובחי' המזון הוא מדרגה אחת פחותה מהניזון, שהם רוצים לבלע חיים, כמש"כ 'אזי חיים בלעונו' (תהלים קכד ג), לא בדרך יניקת שפע שהמניק קיים ומעולה מהיונק, רק בליעה ממש באופן שהוא יהיה לחמם, ע"כ באמת משפילים אותו לערך יצירה כשהם עסוקים בבחי' בריאה שלהם, וכענין שכ' העקדה בפ' המן (שמות שער מא) שענין המזון הוא במדרגה אחת פחות מהניזון, ע"כ הוא ממש עשרות נגד המאות ויש בו ארבעים גריווי דחרדלא למזונם, אבל הוא רק מקום מוכן לזריעתם, לזרוע ראש ולענה, ולא שפע מוכן, כי הנופל בידם הוא רק נתן להם חיות אם יוסיף טומאה וחטאים שהם מזונות מרים שלהם לקיומם, או כשיוחלט ברשע אז אפילו מצותיו להם נתנו להוסיף להם עוצמה בימין שקר.

1. ח. מאמרי הראי"ה (המשך)

והנה באו לראות בתמונה הטמאה כדי להבין ענינם ואיך להשמר מהם, אך צריך לשמור שלא ידבקו בו ח"ו. ע"כ ביארו החכמים ז"ל שצריך לעבור במרוצה במקום מחזה הקליפות, שלא ידבקו בו ח"ו. והנה ראה ראשית מלאכתם איך יצודו ברשתם, ועוד להם דברים רבים מה שיעשו מהעשוקים כשלא ישתדלו עצמם לצאת ממאסרם. אך שיער כי אין להסתכל יותר בהם ולא לפנות אל האלילים, כי אש זרה מהבל ביש שלהם שורף ומכלה. ע"כ אמר אי דלינן טפי הוה מקלינן מהבלא, כסוד י"ש הבל שנעשה על הארץ (קהלת ח כ) כי כל ענינם הוא רק הבל, וענין הבל הוא רק הכנה לדיבור, כי לא נשלם הדיבור בהם, שכל ענינם הוא מפני שלא נשלמו מקדושת השבת, כנודע דחז"ל שע"ש ביה"ש נכראו המזיקין (אבות פ"ה ו), ולא נשתכללו ופגומים הם וכהבל יסודם. ורמיא ליה גלא קלא לחברתה: חברתי מי איכא מידי בעלמא דלא שטפתיה, דניתי אנא ונאבדיה, א"ל: פוק חזי גבורתא דמרך דאפילו מלא חוטא דחלא לא עברת. זה נודע כי גם הנשמות הנופלות בידם, מ"מ כ"ז שהם בתוך הגוף אינם שולטים בהן ממש, כי הן קשורות בענין הבחירה, ויוכל לשוב בשעה קלה בתשובה אמיתית, אז מוציא מהם כל אשר גזלו. ובאמת הוא דבר נפלא כי עם תוקף גבורתם ועזות פניהם, שהם מנצחים דברים גדולים מופשטים מחומר ופוגעים בם, מ"מ אינם יכולים להיות למפגע להשוכנים בתוך הגוף. והנה נמשל הגוף ליבשה הגלויה, ואמר מי איכא מידי בעלמא דלא שטפתיה, כי שטף עד צואר יגיע, מ"מ אולי נשאר מה בעלמא דהיינו הבחירה שכנפש שבתוך הגוף, וניתי ונאבדיה. אך משיכה שהוא רק גבורת השי"ת, דמלוא חוטא חלא, שהוא חול ועפר הגוף וכוחותיו, אשר במה נחשב הוא, ומ"מ לא יעברנהו, וזש"ה 'האותי לא תיראו נאום ד', אם מפני לא תחילו, אשר שמתי חול גבול ליס' (ירמיה ה כב). שהוא מדבר ממש בים הגשמי, ורומז ג"כ לדברים עליונים מזה, שעיקר הנפילה הוא ע"י יאוש שאומר לו היצה"ר כי א"א לו לתקן את אשר עיתו אחרי אשר כ"כ נפל בידו וגבר עליו, אבל באמת 'שמתי חול גבול ליס חק עולם', ששמתי החק ע"י כח הבחירה, שהוא עיקר החק הכולל לעולם, 'ולא יעברנהו'. א"כ ראוי להתחזק תמיד ביראת ד', ואפילו הרבה לפשע, כי יש תקוה לברח אל היבשה כ"ז שהאדם בחיים, ולא יוכלו גלי הים זועף להשיגו, כשיברח לחסות בצל הבחירה, כי ע"ז לא ניתן להם כח ושליטה.